

TREN İSTASYONLARINA VE RAYLI SİSTEMLERE YÖNELİK YÖNLENDİRME SİSTEMLERİNİN TASARIM İLKELERİ

DESIGN PRINCIPLES OF WAYFINDING SYSTEMS FOR TRAIN STATIONS AND RAIL SYSTEMS

Umut AYBEK*^{id}, Melike TAŞÇIOĞLU**^{id}

Sanat-Tasarım Dergisi 2021, Sayı: 12 ISSN: 2529-007X ss.18-24 DOI: 10.29228/sanat.3

Öz

Modern seyahatin başlangıcından ve toplu taşımanın gelişiminden bu yana yön bulmak, insanların temel problemlerinden biri olmuştur. Köklü bir geçmişe sahip olan trenler, 21. yüzyılda halen insanların en çok tercih ettiği toplu taşıma araçlarındandır. Tren seyahatlerinin artmasıyla tren istasyonları da önem kazanmıştır. Şehirlerin önemli bir değeri olan tren istasyonlarında yön bulma eylemi, yönlendirme sistemleri aracılığıyla sağlanmaktadır. Yön bulma eylemine rehberlik eden yönlendirme sistemleri, mekânlarda görsel iletişime olan gereksinimin artmasıyla önemli grafik tasarım ürünleri haline gelmiştir. Bu makale, tren istasyonlarındaki yönlendirme sistemlerinin tasarım ilkelerini ve bu alandaki dünya standartlarını incelemekte ve ulaşım sistemlerinde grafik tasarımın önemini vurgulamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Grafik Tasarım, Çevresel Grafik tasarım, Görsel İletişim, Görsel İletişim Tasarımı, Bilgilendirme Tasarımı, Yönlendirme Tasarımı

Abstract

Since the advent of modern travel and the development of public transportation, wayfinding has been one of the main problems of humanity. Trains with a long history are still the most preferred public transportation vehicles in the 21st century. Train stations have also become important with the increase in train travels. In train stations, which are an important value of the cities, wayfinding action is provided through the guidance systems. Wayfinding systems, which guide the wayfinding action, have become important graphic design products with the increasing demand for visual communication in the places. This article examines the design principles of the wayfinding systems in train stations and the world standards in this field and aims to emphasize the importance of graphic design in transportation systems.

Keywords: Graphic design, Environmental graphic design, Visual design, Visual Communication Design, Information design, Wayfinding design

1. Giriş

Gelişen ve kalabalıklaşan şehirlerin ulaşım sektöründe yaşanan yoğunluk, 21. yüzyıl şehir insanının temel problemlerinden biri olmuştur. “Kentli artık, yaşadığı yeri hiç olmadığı kadar sık değiştirmekte; bir yerden bir yere, kentten kente hareket etmektedir” (Lynch, 2018, s. 124). Yerel ve ulusal

yönetimler, şehir içinde ve şehirler arasında toplu taşıma araçları ile bu yoğunluğu düzenlemektedirler. Bu toplu taşıma araçları arasında köklü bir geçmişe sahip olan trenler, en eski ve güvenilir ulaşım araçlarından biridir. Demiryolu ağlarının gelişimiyle tren seyahatlerinin artması, tren istasyonlarının da önemini artırmıştır. Genellikle şehir merkezlerinde yer alan ve insan trafiğinin yoğun olduğu tren istasyonları, yolcuların seyahat öncesinde ve sonrasında yol ve yön bulmak için buldukları mekânlardır. Bu yoğunlukta yön bulmak giderek karmaşık bir hale gelmiş ve böylelikle tren istasyonlarında grafik tasarım elemanlarına olan ihtiyaç artmıştır.

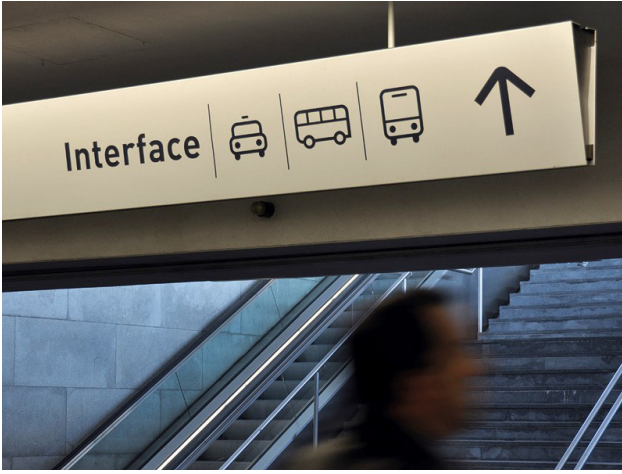
“Grafik tasarım, toplu taşıma araçlarının kullanımında bilgiyi kısa sürede iletir ve anlaşılır kılar” (Taşcıoğlu ve Aydın, 2015, s. 229). Grafik tasarımın alt alanlarından olan yönlendirme tasarımı ise, çok disiplinli çalışarak, insanların buldukları çevreyi ve mekânları kolaylıkla algılayabilmelerini sağlayan tasarım sistemleri düzenlemektedir.

2. Grafik Tasarım Perspektifinden Yönlendirme Tasarımları

21. yüzyıl şehir yaşantısında her gün birçok görsel imge ile karşılaşılır. “Tarihte başka hiçbir toplum böylesine kalabalık imgeler yığını, böylesine yoğun bir mesaj yağmuru görmemiştir” (Berger, 2016, s. 129). Şehirler geliştikçe ve hareketlilik arttıkça, bu görsel mesaj yoğunluğu içinde insanların çevrelerini anlamaları ve yön bulmaları giderek karmaşık bir hale gelmiş, buna paralel olarak da bilgilendirme tasarımının önemi iyice artmıştır. Horn'a göre bilgilendirme tasarımı, “bilginin insanlar tarafından etkin ve verimli olarak kullanılmasına olanak verecek şekilde hazırlanma sanatı ve bilimidir” (2009, s. 30). Günümüzde insanları bilgilendirmeye ve yönlendirmeye rehberlik eden grafik tasarım elemanlarına olan ihtiyacın artması, çevresel grafik tasarım ve yönlendirme tasarımı gibi alt alanları doğurmuştur. “Chris Calori tarafından, “yerleşik çevrede bilgilendirmenin grafik iletişimi” olarak tanımlanan çevresel grafik tasarım, insanların gereksinim duyacakları bilgiyi, buldukları kapalı ya da açık mekânlara kolaylıkla algılayabilecekleri ve anlayabilecekleri şekilde çeşitli tasarım elemanlarıyla yerleştirir” (Güler, 2009, s. 51). Sokaklar, otoyollar, tren ve metro istasyonları, hastaneler, havaalanları, üniversite yerleşkeleri, alışveriş merkezleri ve müzeler gibi çeşitli alanlarda pek çok çevresel grafik tasarım sistemleri ile karşılaşılmaktadır.

Yön bulmak, bir noktadan başka bir noktaya doğru gitmenin deneyimi ve keşif sürecidir. Yönlendirme tasarımı ise kullanıcıya yol ve yön bulmasında yardımcı olan görsel iletişim elemanlarının tasarımıdır. “Bir yönlendirme

sistemi; nerede olduğumuzu, nereye gitmek istediğimizi ve oraya nasıl ulaşacağımızı bize gösteren markalama, işaret, harita ve yönlendirme araçları birleştirir” (Wyman, 2009, s. 68). Yönlendirme tasarımlarında genellikle yön okları, piktogramlar ve tipografi gibi grafik tasarım öğeleri kullanılarak bilgi akışı sağlanır (Resim 1). Bu öğelerin etkili bir biçimde organize edilmesiyle tasarlanan yönlendirme sistemleri, insanların istedikleri noktalara sorun yaşamadan ulaşmalarına yardımcı olacaktır. Çok disiplinli tasarım planlaması gerektiren yönlendirme sistemlerinde, mimar ve iç mimar yapısal mekânın tasarlanmasında etkin rol oynarken, “grafik tasarımcı ise mekâna bir görsel iletişim platformu olarak bakar, işaret ve simgelerin yardımıyla iletişimini mekân aracılığıyla kurar” (Taşçıoğlu, 2013, s. 165).

Resim 1. Porto Metrosu tabelalarındaki grafik öğeler (Görsel Kaynak: <https://www.behance.net/gallery/21729171/Sinaltica-Metro-do-Porto> Erişim Tarihi:04.04.2020)

Yönlendirme sistemlerinin temel işlevi, grafik tasarım elemanlarının yardımıyla kullanıcıya bilgi vermektir. Bilgi; anlaşılabilir, erişilebilir, kullanımı kolay ve ek bir açıklamaya gerek duymadan kendini net olarak ifade etmelidir. Örneğin, hastanedeki yaşlı bir hastanın, etrafındaki yönlendirme tasarımlarını kolaylıkla ayırt edip okuyarak gideceği kliniğe ulaşabilmesi veya tren istasyonundaki bir yolcunun gideceği yönü kolaylıkla bulabilmesi kritik durumlardır.

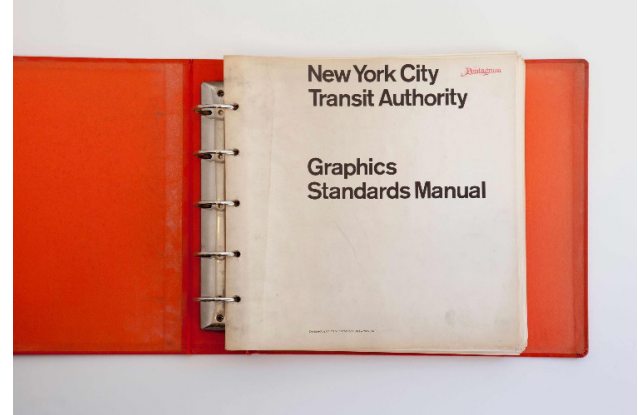
Grafik tasarımcı Vignelli, “tasarımların, verilen probleme zeki bir çözüm getirip getirmediğine dikkat ederim, farklılık uğruna değişik çözümler değil” demiştir (2009, s. 57). Yönlendirme sistemleri, dikkatle düşünülmüş, süsten uzak ve bilgiyi net bir biçimde kullanıcıya sunan kapsamlı bir tasarıma sahip olmalıdır.

3. Tren İstasyonlarındaki Yönlendirme Sistemleri ve Tasarım İlkeleri

Tren ile taşımacılığın artması, tren istasyonlarının da öneminin artmasına neden olmuştur. Şehirlerin simgelerinden biri haline gelen tren istasyonları; planlanması, tasarlanması ve inşa edilmesi kapsamlı sistemler gerektirir ve insan trafiğinin yoğun olması sebebiyle de yönlendirme

sistemlerine ihtiyaç duyulan yerlerdendir. Bu ihtiyaç doğrultusunda; okunaklı, anlaşılabilir, erişilebilir ve çevresi ile uyumlu niteliklere sahip, planlı ve düzenli bir tasarım sistemi oluşturulmalıdır. Etkili tasarlanmış bir yönlendirme sistemi, yolcular için güvenli bir izlenim bırakacaktır.

Avrupa'daki ve ABD'deki demiryolu işletmeleri incelediğinde, planlı ve düzenli tasarım sistemleri görülmektedir. Bu ülkelerdeki demiryolu işletmeleri, yönlendirme sistemleri tasarımlarını standartlaştırdığı kılavuzlara sahiptir (Resim 2). Düzeni ve tutarlılığı korumak için her ülkenin demiryolu işletmesi bu kılavuzlara uyum sağlamaktadır. Birleşik Krallık'ta faaliyet gösteren demiryolu altyapı şirketi Network Rail'in, istasyon işletmeleri için 2011 yılında yayımladığı “Wayfinding Design Guidelines and Specifications” (Yönlendirme Tasarımı Yönergeleri ve Teknik Özellikleri) adlı kılavuz; istasyonlardaki yönlendirme sistemlerinin tasarım ilkeleri, tabela konumlandırma stratejileri, mimari entegre, erişilebilirlik, okuma mesafeleri ve istasyon kimliği gibi konularda standartlar belirten çok kapsamlı bir içeriğe sahiptir (Resim 3).

Resim 2. Massimo Vignelli ve Bob Noorda, New York City Ulaşım Hükümleri Grafik Standartları Kılavuzu (Görsel Kaynak: <https://ny.curbed.com/2017/1/10/14229654/nyc-subway-massimovignelli-design> Erişim Tarihi:10.05.2020)

Resim 3. Network Rail, Yönlendirme Sistemleri Kılavuzu (Görsel Kaynak: <https://www.steergroup.com/projects/update-network-rail-wayfinding-guidelines> Erişim Tarihi:10.05.2020)

Tren istasyonlarındaki yönlendirme sistemlerinin temel felsefesi; yolcular için olumlu ve stressiz bir deneyim sağlamak, istasyonlar boyunca istikrarlı, kullanışlı ve güvenli bir şekilde rehberlik etmektir. Bu felsefeyi hayata geçirmek için, tren istasyonlarındaki yönlendirme sistemlerinde uygulanan tasarım ilkeleri alt başlıklar halinde derlenmiştir:

3.1. Okunaklılık

Görsel mesaj iletiminde önemli bir olgu olan okunaklılık, mesajın rahat okunma ve anlaşılma seviyesidir. Becer'e göre "okuyucu; yazılı bilgiyi en az çaba ve zorlukla algılayabilmelidir" (2013, s. 185). Tipografik bir mesajın doğru ve anlaşılır olarak iletilebilmesi için; yazı karakteri seçimi, boşluk, espas, punto değeri, renk kullanımı ve görsel hiyerarşi gibi unsurlar üzerinde durulmalıdır.

Resim 4. Massimo Vignelli, New York Metrosu'nda Helvetica yazı karakteri (Görsel Kaynak: https://unsplash.com/photos/tACyNofz_vA Erişim Tarihi: 24.04.2020)

Yazı karakteri, yönlendirme sistemlerinin en önemli parçalarından biridir. Yazı karakteri seçerken, konu ve mekân ile uyumlu, çok kalın veya ince forma sahip olmayan ve sans-serif (tırnaksız) karakterler tercih edilmelidir. Vignelli bir röportajında yazı karakterleriyle ilgili olarak: "Klasik, yani zarif bir şey gerektiğinde Garamond, bilgi amaçlı bir şey için ise Helvetica kullanıyorduk" demiştir (Remington, 2014, s. 2). Helvetica, okunaklılık seviyesi yüksek olan bir yazı karakteri olduğundan grafik tasarımcılar tarafından sıkça kullanılmaktadır (Resim 4).

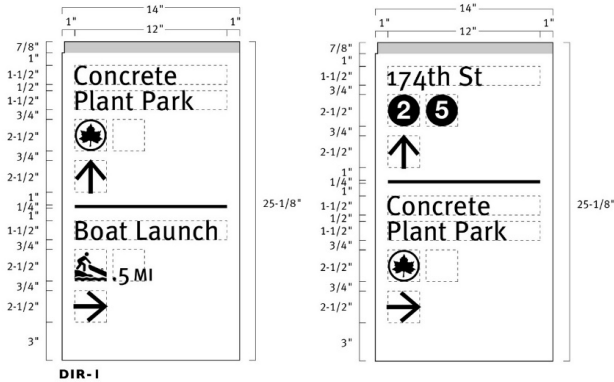

Resim 5. Farklı zeminlerde renk kullanımı. (Görsel Kaynak: Gibson, David. (2009). *The Wayfinding Book: Information Design for Public Places*. New York: Princeton Architectural Press, s. 89.)

"Zıtlık, okunurluğu kolaylaştıran bir unsurdur ve yönlendirme tasarımlarında renk seçiminde kullanılması gereken bir tasarım ilkesidir" (Fişenk, 2012, s. 53). Resim 5'te, benzer renklerin üst üste kullanılması durumunda mesajın algılanması üzerinde yarattığı olumsuz etkiyi görmekteyiz.

3.2. Görsel Hiyerarşi

Yaşadığımız çevrede; aile, okul, askeriye ve iş hayatı gibi çeşitli alanlarda hiyerarşik düzen ile karşılaşılır. Görsel hiyerarşi ise, "tasarım içindeki görsel unsurları vurgulanmak istenen mesaja göre ölçülendirme anlamına gelir" (Becer, 2013, s. 69). Hiyerarşik ölçülendirme yaparken renk, boşluk ve kontrastlık gibi elemanlar üzerinde durulmalıdır.

Resim 6. Michael Benvenga, Bronx Nehri Yeşilyol Tabelası (Görsel Kaynak: <https://www.behance.net/gallery/3488337/Bronx-River-Greenway-Signage/> Erişim Tarihi: 11.05.2020)

Per Mollerup, yönlendirme tasarımı hakkında yazdığı “Wayshowing” adlı kitabının demiryolları ile ilgili bölümünde “yol göstermeyi” kaosun içinde düzenli bir yol oluşturmak olarak betimlemiştir (2005, s. 263). Tren istasyonlarındaki kalabalık ve kaos ortamı içerisinde görsel hiyerarşiyi etkin biçimde kullanmak, yolcuların bilgiyi daha rahat algılayabilmeleri için faydalı olacaktır (Resim 6). Hiyerarşik ölçülendirme yapılmaması ise tasarımın zor algılanmasına neden olabilir. Resim 7’de farklı dilleri bir arada gösteren tabela tasarımında hiyerarşiyi dikkat edilmemesi farklı dillerin algılanmasını zorlaştırmıştır.

Resim 7. Hiyerarşik ölçülendirme yapılmayan yönlendirme tabelası (Görsel Kaynak: <https://www.travelwayfinding.com/multi-lingual-signage/> Erişim Tarihi: 20.04.2020)

Tren istasyonlarındaki yönlendirme sistemlerinde yer alan bütün bilgiler aynı öneme sahip değildir. Örneğin, Resim 8’deki yönlendirmede “Way out (çıkış yolu)” bilgisi siyah zemin ile ayrıştırılmış olup bu sayede çıkışa yönelmek isteyen yolcunun bu bilgiyi ayırt edebilmesi sağlanmıştır. “Ue-bele, yönlendirme tasarımlarında rengin, hiyerarşik bilgileri düzenlemede önemli bir yardımcı öge olduğunu belirtmektedir” (Fişenk, 2012, s. 51).

Yönlendirme sistemleri, ticari ve reklam amaçlı afiş ve panolara göre her zaman görsel önceliğe sahip olmalıdır. Resim 9’da Hindistan’daki bir tren

istasyonunda platform numarasını gösteren tabela, etrafındaki reklam panolarının yarattığı karmaşa yüzünden oldukça zor algılanmaktadır.

Resim 8. Canada Water İstasyonu yönlendirme örneği (Görsel Kaynak: <http://content.tfl.gov.uk/lu-signs-manual.pdf> Erişim Tarihi: 30.04.2020)

Resim 9. Dadar Tren İstasyonu’ndan yönlendirme tasarımı örnekleri (Görsel Kaynak: <https://www.behance.net/gallery/59678305/Signage-System-for-Dadar-Railway-Station> Erişim Tarihi: 30.04.2020)

3.3. Erişilebilirlik

“Erişilebilirlik, herhangi bir ürünün, hizmetin, teknolojinin ya da ortamın engelliler, yaşlılar ve çocuklar dahil olmak üzere herkes tarafından ulaşılabilir ve kullanılabilir olmasını ifade etmektedir” (Doğan, 2019, s. 13). Erişilebilirlik, her bireyin eşitliğini ifade eden evrensel bir kavram olmuştur. Görme, işitme ve hareket engeli olan bireylerin toplumdaki her birey gibi bilgiye erişim hakkı vardır.

Dursin, toplu yaşam alanlarındaki bilgilendirme eksiklikleri ve yanlış yönlendirmelerin engelli kişilerin günlük yaşamını güçleştirdiğini

söylemektedir (2013, s. 76). Yönlendirme sistemleri, evrensel ve erişilebilir olmasıyla her bireyin hayatını kolaylaştırmaya yardımcı olan grafik tasarım elemanlarıdır. “Evrensel tasarımın amacı erişilebilirliğin yanısıra, mümkün olduğu kadar büyük bir kullanıcı kitlesi tarafından kullanılacak çevrelerin, mekânların, yapı öğelerinin, donatımın ve ürünlerin sağlanmasıdır” (Hacıhasanoğlu, 2003, s. 96).

Tren istasyonlarında çocukları, yaşlıları, dil farklılıklarına ve çeşitli engel türlerine sahip olan bireyleri dikkate alan erişilebilir yönlendirme sistemleri, olumlu bir seyahat deneyimi sunacaktır.

“1990 yılında ABD Meclisi tarafından yürürlüğe konan Americans with Disabilities Act (ADA – Engelli Amerikalılar Yasası), yönlendirme sistemleri için erişilebilir olan, engellilere dayalı ayrımcılığı yasaklayan bir sivil haklar yasasıdır. Bu yasalar; yazı karakteri boyutu ve okunaklılığı, renk kullanımı, tabela konumlandırmaları, piktogram ve Braille (körler alfabeti) kullanımı gibi unsurlara odaklanmaktadır.” (<https://segd.org/what-accessibility-and-ada>).

Birleşik Krallık'taki Network Rail şirketinin *İstasyon Planlama ve Tasarım Kılavuzu*'na göre ise, istasyonlardaki yönlendirme sistemlerinin erişilebilir olması için:

- Yüksek kontrastlı renklerle optimum okunabilirlik sağlanmalıdır.
- Çeşitli mesafelerden okunabilen yazı karakteri seçilmelidir.
- Bilgi; görsel, işitsel ve dokunsal olarak sunulmalıdır (Resim 10).
- Farklı dilleri konuşan bireyler için çok dilli tabelalar kullanılmalıdır.
- Tabela konumlandırması yapılr ken fiziksel engelli bireylerin okuma mesafeleri düşünülmalıdır. (2011, s.33)

Resim 10. Engelli bireyler için görsel, işitsel ve dokunsal bilgilendirme tasarımı (Görsel Kaynak: <https://www.gov.uk/government/publications/accessible-railway-stations-design-standards> Erişim Tarihi: 12.05.2020)

3.4. Konumlandırma

Tren istasyonlarındaki yönlendirme sistemlerinin en temel işlevlerinden biri, bilgiyi doğru yerde ve doğru zamanda yolculara iletmektir. Dolayısıyla bilgi veren tabelalar, yolcuların en çok ihtiyaç duyacakları yerlerde bulunmalıdır. Bu yerler, istasyon girişi, ana koridorlar, çıkış ve peronlar gibi, tabeladaki bilginin yön seçimini etkileyeceği karar noktalarıdır. Yönlendirme sistemleri, yolcuların rota kararı vermeleri gereken tüm noktalarda ve rota üzerinde belli aralıklarla tekrarlanarak; daima ana yolcu akışına dik, okunmaları gereken yöne bakacak şekilde yerleştirilmelidir (Resim 11).

Resim 11. Maynard Design, London Bridge Tren İstasyonu (Görsel Kaynak: <https://www.thameslinkprogramme.co.uk/wp-content/uploads/2018/12/Case-Study-Maynards-Wayfinding.pdf> Erişim Tarihi: 11.05.2020)

Tabela sabitleme yükseklikleri, farklı yolcu tiplerinin görüş mesafeleri göz önüne alınarak planlanmalıdır. Resim 12'de yer alan oturma alanına farklı yolcuların oturması halinde engelli bireylere yönelik yönlendirme tasarımının görülemeyecek olmasından dolayı hatalı bir tabela konumlandırması örneği görmekteyiz. Ayrıca yönlendirme sistemleri, minimum tabela ile maksimum rehberlik sağlamalıdır. Resim 13'te aynı bilginin birden fazla kullanılması hem tabela maliyeti yaratacağından hem de yolcular için kafa karışıklığına neden olabileceğinden dolayı görsel kirlilik yaşanmıştır.

Resim 12. Fiziksel engelli kullanıcılar için oturma alanı (Görsel Kaynak: <https://www.travelwayfinding.com/signage-design-mistakes/> Erişim Tarihi: 11.05.2020)

Resim 13. Aynı bilginin fazla kullanımından kaynaklanan görsel kirlilik, Eskişehir tren istasyonu, 2020 (Fotoğraf: Umut Aybek)

3.5. Mimari Entegrasyon

Mimari yapıya doğru bir planlama ile entegre edilen yönlendirme sistemleri, yolcuların tren istasyonunu çevresiyle uyumlu bir bütün olarak görmesine yardımcı olur. Hector Guimard'ın Paris Metro'su giriş kapısı için yaptığı tasarım, mimari ve grafik tasarım uyumunun başarılı örneklerinden biridir (Resim 14).

Resim 14. Hector Guimard, Paris Metro'su giriş kapısı tasarımı (Görsel Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Paris_Métro_entrances_by_Hector_Guimard Erişim: 01.05.2020)

Yönlendirme sistemlerinin mimariye entegre aşamasında sürdürülebilir malzemelerin kullanılması da sistemleri uzun ömürlü yapacaktır. İsveç Ulaştırma İdaresi'nin tren istasyonları planlama kılavuzuna göre, "Tasarım anlayışlarının değişkenliği göz önüne alınarak, mekânı yönlendirmelere göre değil, yönlendirmeleri mekâna uyarlamak gerekmektedir" (2018, s. 119).

3.6. İstasyon Kimliği

Grafik tasarımın temel alanlarından biri olan kurumsal kimlik tasarımı, bir markanın/kurumun imajını ifade etme biçimidir. Tren istasyonlarındaki yönlendirme sistemleri, istasyonun var olan kurumsal kimliğine entegre edilerek tasarlanır. "Adeta bir kurumsal kimlik niteliği taşıyan yönlendirme dizgeleri, tasarlandıkları mekânın sembolü durumuna gelebilirler" (Fişenk, 2012, s. 8). Örneğin, Edward Johnston tarafından tasarlanan Londra Metro'su logosu, şehrin simgelerinden biri olmuştur (Resim 15). Tren istasyonlarının görsel kimliğe sahip olması, istasyonun bir bütün olarak algılanmasını ve istasyonlar arası görsel devamlılığın oluşmasını sağlayacaktır.

Resim 15. Edward Johnston, Londra Metro'su tabelaları (Görsel Kaynak: <http://content.tfl.gov.uk/lu-signs-manual.pdf> Erişim: 30.04.2020)

İstasyon çevresinde konumlandırılan tabelalar, istasyonun varlığını ve kimliğini belirgin hale getirmekte ve yolcuları istasyonun erişim noktalarına yönlendirmektedir. Bu tabelalar genellikle her istasyon durağının girişinde bulunmakta ve uzak mesafelerden ayırt edilebilmesi için belirli uzunluklarda tasarlanmaktadır (Resim 16).

Resim 16. Brescia Metro'su totem tasarımı (Görsel Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Brescia_metro_in_2013 Erişim Tarihi: 04.05.2020)

4. Sonuç

Bulunduğu çevrede kolaylıkla yön bulmak ve bilgiye ulaşmak, görsel mesaj bombardımanlarına fazlasıyla maruz kalan 21. yüzyıl şehir insanı için ciddi bir problem haline gelmiştir. Özellikle toplu taşıma sistemlerinde sıkça karşılaşılan bu iletişim problemi, grafik tasarımın alt alanı olan yönlendirme tasarımı ile çözümlenmektedir. Yönlendirme tasarımları, bilgiyi doğru zamanda ve doğru yerde ileterek, kullanıcıya yol ve yön bulmasında rehberlik eden görsel iletişim sistemlerini organize etmektedir. Bu sistemlerde genellikle yön okları, piktogramlar ve tipografi gibi grafik tasarım öğeleri kullanılmaktadır. Fakat yönlendirme tasarımları, artık sadece yön oklarından ve yazılı tabelalardan ibaret değildir; evrensel tasarım anlayışına sahip tasarım ilkelerini bünyesinde barındırarak, planlı ve düzenli, tüm bireyler tarafından erişilebilen, çevreyi ve mekânı görsel olarak koruyup zenginleştiren, bulunduğu yerin kimliğini yansıtan ve insanda estetik algı uyandıran görsel iletişim sistemleri haline gelmiştir. Yurtdışı örneklerinde de görüldüğü gibi, birçok ülke ulaşım sektöründeki yönlendirme sistemlerinde bazı tasarım standartları belirlemiştir. Tren istasyonlarında ve yönlendirme sistemlerine ihtiyaç duyulan diğer mekânlarda, kullanıcıyla daha sağlıklı bir iletişim kurulabilmesi için yönlendirme sistemlerinde kullanılan tasarım ilkelerine uyum sağlanması gerekmektedir.

Grafik tasarım, hızla gelişen dünyanın görsel iletişim problemlerine karşı üstlendiği roller ile birçok alanda olduğu gibi gündelik yaşamı da kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Grafik tasarımcı, hayati problemlere getirdiği zeki ve yaratıcı çözümler ile, çok disiplinli çalışma gerektiren yönlendirme sistemlerinin ise vazgeçilmez bir parçasıdır. Massimo Vignelli, “dünyayı değiştirmek grafik tasarımcıların işi değil, ama çevreyi görsel anlamda korumak ve güzelleştirmek, yapabileceğimiz bir şey” demiştir (2009, s. 60).

*Umut AYBEK

E-posta: umuttaybek@gmail.com

**Prof. Melike TAŞÇIOĞLU

E-Posta: meliketascioglu@gmail.com

Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Grafik Sanatlar Bölümü

Kaynaklar

- Becer, E. (2013), *İletişim ve Grafik Tasarım*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları
- Berger, J. (2016), *Görme Biçimleri*. (Y. Salman, Çev). İstanbul: Metis Yayınları.
- Calori, C., Vanden-Eynden, D. (2015), *Signage and Wayfinding Design: A Complete Guide to Creating Environmental Graphic Design Systems*, Hoboken: John Wiley & Sons, Inc.
- Çankaya, Ç. (2009), Söyleşi: Massimo Vignelli. *Grafik Tasarım Dergisi*, Cilt 28, s. 57
- Çankaya, Ç. (2009), Söyleşi: Massimo Vignelli. *Grafik Tasarım Dergisi*, Cilt 28, s. 60
- Doğan, Ö. E. (2019), *Grafik Tasarımda Evrensellik ve Erişilebilirlik (Küçük Prens Kitabı İçin*

Evrensel Tasarım Uygulama Örneği). (Yüksek lisans tezi)

- Dursin, A. (2013), *Hacettepe Üniversitesi Beytepe Yerleşkesi İçin Görme Engellilere Yönelik Bilgilendirme Tasarımı*. (Sanatta yeterlilik tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara). Erişim adresi: shorturl.at/dptEX
- Fişenk, H. (2012), *Yönlendirme Dizgelerinde Yerleşke Kimliği Uyumluk ve Grafik Tasarım Sorunları: Ankara İli Çankaya İlçesi Kızılay Mahallesi İçin Yönlendirme Dizgesi Tasarımı* (Sanatta yeterlilik tezi)
- Gibson, David. (2009). *The Wayfinding Book: Information Design for Public Places*, New York: Princeton Architectural Press
- Güler, Tuğcan. (2009), Bilgilendirme tasarımının uygulama alanları, *Grafik Tasarım Dergisi*, 28, s. 48-53.
- Hacıhasanoğlu, İ. (2003), *Evrensel Tasarım, Tasarım+Kuram Dergisi*, 3, 2003
- Horn, R. (2009), Bilgilendirme tasarımı: Yeni bir mesleğin doğuşu, *Grafik Tasarım Dergisi*, 28, s. 30
- Lynch, Kevin. (2018), *Kent Simgesi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Mollerup, P. (2005), *Wayshowing: A Guide to Environmental Signage Principles & Practices*. Baden: Lars Müller
- Remington, R. (2014), Massimo Vignelli. *Grafik Sanatlar Üzerine Yazılar: Grafik Tasarımcılar Meslek Kuruluşu, Ağustos 2014*, s. 2
- Taşcıoğlu, M. (2013). *Bir Görsel İletişim Platformu Olarak Mekân*. İstanbul: YEM Yayın
- Taşcıoğlu, M. ve Aydın, D. E. (2015). *Grafik Tasarımın Bilgilendirme ve Yönlendirme Tasarımındaki Rolü ve Londra-Eskişehir Örnekleri Üzerinden Bir İnceleme*. Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 5(9).
- Uçar, T.F. (2019). *Görsel İletişim ve Grafik Tasarım*. İstanbul: İnkilâp Yayınevi
- Wyman, L. (2009), Yönlendirme Sistemleri, *Grafik Tasarım Dergisi*, 28, s. 68
- İnternet Kaynakları**
- Network Rail İstasyon Planlama ve Tasarım Kılavuzu <https://www.academia.edu/7647111> (Erişim: 10.03.2020)
- <https://www.behance.net/gallery/21729171/Sinaltica-Metro-do-Porto> (Erişim Tarihi: 24.04.2020)
- https://unsplash.com/photos/tACyNoFz_vA (Erişim Tarihi: 24.04.2020)
- <https://www.travelwayfinding.com/multi-lingual-signage/> (Erişim Tarihi: 26.04.2020)
- <http://content.tfl.gov.uk/lu-signs-manual.pdf> (Erişim Tarihi: 30.04.2020)
- https://en.wikipedia.org/wiki/Paris_M%C3%A9tro_entrances_by_Hector_Guimard (Erişim Tarihi: 01.05.2020)
- https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Brescia_metro_in_2013 (Erişim Tarihi: 04.05.2020)
- <https://www.behance.net/gallery/59678305/Signage-System-for-Dadar-Railway-Station> (Erişim Tarihi: 04.05.2020)
- <http://gmk.org.tr/uploads/news/file-145.876.3421574311062.pdf> (Erişim Tarihi: 06.05.2020)
- <https://ny.curbed.com/2017/1/10/14229654/nyc-subway-massimo-vignelli-design> (Erişim Tarihi: 10.05.2020)
- <https://www.steergroup.com/projects/update-network-rail-wayfinding-guidelines> (Erişim Tarihi: 10.05.2020)
- <https://www.travelwayfinding.com/signage-design-mistakes/> (Erişim Tarihi: 11.05.2020)
- <https://www.thameslinkprogramme.co.uk/wp-content/uploads/2018/12/Case-Study-Maynards-Wayfinding.pdf> (Erişim Tarihi: 11.05.2020)
- <https://www.behance.net/gallery/3488337/Bronx-River-Greenway-Signage/> (Erişim Tarihi: 11.05.2020)
- https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Brescia_metro_in_2013 (Erişim Tarihi: 11.05.2020)
- İşveç Ulaştırma İdaresi Tren İstasyonları Planlama Kılavuzu https://trafikverket.ineko.se/Files/sv-SE/44463/Ineko.Product.RelatedFiles/2018_052_railway_stations_planning_manual.pdf (Erişim Tarihi: 12.05.2020)